

ЗГАДУЄМО ВІЛЕНА СЕРГІЙОВИЧА ГОРСЬКОГО

27 травня минув рік відтоді, як від нас пішов Вілен Сергійович Горський. З одного боку, філософська спільнота вже відчула наслідки цієї втрати, а з іншого, ще надто свіжі спогади про Вілена Сергійовича, тож до річниці цієї сумної дати було проведено декілька важливих заходів. Зокрема, в Національному університеті "Києво-Могилянська академія" відбувся вечір пам'яті, де виступили колеги, учні, друзі й знайомі В.Горського, а в Інституті філософії імені Г.С.Сковороди НАН України відділ історії української філософії, де він тривалий час працював, провів науковий семінар "Проблеми історико-філософської методології в працях В.С.Горського". Крім того, 10 – 11 червня 2008 року в Полтаві відбулися історико-філософські читання "Філософські ідеї в культурі Київської Русі", про що хотілося б розповісти детальніше.

Згадані читання можна розглядати як продовження традиції медієвістичних конференцій (1980 – 1990), які започаткував в Україні В.Горський. Ідея їх відновлення знову ж таки належала йому, проте здійснити її судилося за рік по смерті Вілена Сергійовича.

Раніше українські медієвістичні конференції збирали фахівців не лише з нашої країни (тоді ще однієї з радянських республік), а й із Росії та Білорусі, проводили їх у різних містах України. Тенерішні історико-філософські читання географічно обмежені учасниками з різних регіонів України, проте знаменним є те, що осереддя кола зацікавлених у давньоруській проблематиці осіб становлять колишні аспіранти В.Горсько-

го, зокрема активний організатор минулих конференцій С.Бондар, а також молодша генерація: Т.Целік, Ю.Завгородній, О.Киричок, О.Вдовина.

Це, на нашу думку, є свідченням формування школи, яка об'єднує науковців не лише довкола однієї професійної теми та схожих методологічних засад, а й на ґрунті поваги до певних принципів спілкування між колегами, яких дотримувався професор Горський.

Саме він започаткував і всебічно обґрунтував потребу вивчення давньоруської культури в контексті вітчизняної історії філософії. Відтак його книги й розвідки були присвячені дослідженню окремих творів та постатей, загальному осмисленню цього періоду української філософії, її витоків, джерел, а також розробці методологічних засад таких досліджень. Зокрема, важливим здобутком професора Горського стало обґрунтування філософії як квінтесенції культури, коли філософію можна й потрібно вивчати не лише за філософськими трактатами та іншими письмовими текстами, а й за тими значущими ідеями, які становлять "філософську культуру" конкретного періоду й розлиті в тілі всієї культури. Такий підхід розширював предмет історико-філософських досліджень і водночас пропонував альтернативний, порівняно з гелівським та європоцентричним підходами, спосіб побудови історико-філософських схем.

Такі ідеї викликають інтерес не лише у Києві серед найближчого оточення Вілена Сергійовича. Так, цьоголітні давньоруські історико-філософські чи-

тання відбулися на базі Полтавської державної аграрної академії з ініціативи кафедри філософії, соціології та психології й особисто Олександра Киричка, колишнього аспіранта В.Горського. Співорганізатором конференції був Інститут філософії імені Г.Сковороди НАН України, співробітники якого взяли безпосередню участь у роботі читань та забезпечили їхній високий науковий рівень. Інтерес до читань виявили 26 науковців, які подали теми своїх доповідей, проте виступили тільки 10 із них. З одного боку, це дало змогу не обмежуватися регламентом й обговорювати кожен доповідь стільки, скільки потрібно, що є розкішшю для таких камерних зібрань, проте, з іншого боку, організаторам наступних читань варто було б подумати над тим, як залучати справді зацікавлених у професійному спілкуванні людей.

Що стосується тематики доповідей, то перша з них, в межах меморіальної частини, була виголошена Т.Целік (Донецьк). В ній йшлося про місце і роль В.Горського та його праць у сучасному історико-філософському українознавстві. Низку ґрунтовних доповідей підготували співробітники Інституту філософії. Зокрема, С.Бондар говорив про специфіку розуміння філософії у Давній Русі та її риси; О.Сирцова зупинилася на сюжеті з “Повісті врем’яних літ”, пов’язаному з Андрієм Первозванним, та на його оригінальності на тлі візантійських джерел, а також побутуванні в подальшій вітчизняній традиції; Ю.Завгородній окреслив особливості топосу Земного раю в “Съказании отца нашего Агапия” у контексті містичних творів та сакральної географії; О.Вдовина відзначила деякі цікаві аспекти осмислення киеворуської культури Теофаном Прокоповичем у трактаті “Натурфілософія, або

Фізика”. Аспірантка Національного університету “Києво-Могилянська академія” Л.Наточій привернула увагу до складності історико-філософського аналізу релігійних пам’яток, з якими і має справу дослідник Давньої Русі. О.Ярмола (Біла Церква) спробував поглянути на “Слово про Закон і Благодать” Іларіона з точки зору філософсько-релігійного принципу деміургізму. Крім того, серйозний інтерес до давньоруської проблематики продемонстрували полтавські дослідники. Так, О.Киричок заторкнув тему політичної філософії митрополита Никифора на прикладі його послання “Про піст” – твору, який можна вважати, на думку науковця, справді філософським. С.Шейко дослідив давньоруські джерела категорії “освіта”, складність та амбівалентність цього поняття у киеворуській культурі. М.Антонєв зробила спробу визначити духовні детермінанти спасіння у “Повчанні” Володимира Мономаха та наголосила на актуальності цього твору з погляду християнської етики.

Таким чином, кожна з доповідей пропонує до деякої міри окремий напрям у межах досліджень давньоруської культури, який ще потребує фахової розробки. Такі перспективи спонукають до подальших пошуків у цій царині та активної співпраці з усіма зацікавленими дослідниками.

Від імені всіх учасників висловлюю глибоку вдячність керівництву Полтавської державної аграрної академії, кафедри філософії, соціології та психології і особисто Олександрі Киричківі за відмінне втілення мрії Вілена Сергійовича Горського та інтерес до згаданої проблематики. Сподіваємося на продовження історико-філософських читань!

О. ВДОВИНА